

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Efterretninger om Købstæderne og Amterne
indsendt i henhold til
oversekretærens skrivelse 6. april 1743
(Løbenr. 144) 1743-46 (Fyn, Århus, Ribe og Viborg Stifter) II -
Farstrup og Ajstrups sogne i Slet Herred

Spørgsmål og svar til indberetningerne fra 1743:

- 1) Stiftets rette grænse i Nord, Østen, Sønder og Westen, og i hver Kant at Navngive de yderste Grændse Stæder hvad enten det er Egn, Bÿe, Gaard, Øe eller Vand.
Svar: Stiftets Grændse og Ende i Nord her i Farstrup ved Stafn Bye, som Liimfiorden gaar op til, hvilke skiller Viborg og Aalborg Stifft fra hin anden, og er der En fierdings Vey der imellem.
- 2) Dets Strækning i Lengden og Breden, nemlig hvor mange Danske Miile der er fra et vest forommelte yderste Stæd fra Sønder til Nord og fra Øster til Væster.
Svar: Dets Strækning kan være henimod 3de Miile fra Øster og til Vester.
- 3) Stiftets Situation og almindelige Beskaffenhed, det er om det bestaar af fastland alleene eller af Øer tillige, om Landet er indskaaret med Fjorder, bugter og Viiger, og paa hvad Stæder, om igiennemskaaret af mange strømme, Aaer. Søer og Moradser, om det er jevnt eller Bimpet og Klippigt, om der er meget Skov og hvad Slags; Jordens beskaffenhed, om den er frugtbar eller ufrugt Bart; om Merre Kornlande end Enge og Moeser; om der ligger Jord udÿrchet og af hvad Gyldig Aarsag; om der er mange Heeder, Hvor, hvor store, til hvad nytte de ere, og om de ei kand nytte bedre; om nogen Sÿnderlig Slags Jord findes i Amtet, hvor og hvortil det bruges, eller kand bruges; om der er Sandflugt eller flÿve Sand, om den er gammel og allerede har giort stor skade, om der er Giort nogen anstalt til at Dempe den.
Svar: Situationen her i Farstrup Sogn bestaar af Bierge Og Slet mark. De minste af Biergene bruges til Agerdyrkelse. Strax ved Kiølbye er et Bierg som kaldes Mariae Bierg, der er saa høyt at see til, som det Høyeste Klokketaarn, hvoraf de Seylende haver Vist Veed i Fiorden, der under ved dend Ene Side er et stort Kiær og Moratz. Til Waar er en liden Skov, Til Kye ligeledes Er noget større, men ingen Skov til Krastrup eller Hornsgaard, hvortil har i fordum tiid været en meget stor Skov, som af Vindfang siges at være omblæst og ødelagt. Bønderne bruger jorden til pløyning og Sæd. Situationen i Aistrup Sogn er saa smuk formedelst Kirke Skoven og Fiorden er tæt ved hin Anden Beliggende, at ieg tvifler paa dend findes paa mange andre steder i Stifftet smukkere, om Agerdyrkelse raadelig, jorden er mangesteds gandske ufrugtbar og ringe jord derfor Ligger udyrket og i Hede. Her er ingen Sandflugt ey heller har her været, det mand Veed af at sige.
- 4) Det samme som N°. 3 om Amtet in Specie.
Svar: Limfiorden gaar omkring begge disse Sogne og endes ved Halkiær.

- 5) Hvad slags Korn i Amtet Voxer, i hvad Mengde, om meere end til Egen fornødenhed, og om der af kand selges og udføres.
Svar: Her i Egnen avles meest Rug, men de fleeste maa købe mere end de avler eller selger.
- 6) Hvad slags Træfrugter, om i Over fladighed, til hvad fordeel.
Svar: Her voxer snart ingen Træfrugter.
- 7) Om Indvaanerne gjøre Salt til Egen og andres fornødenhed, paa hvad Stæder.
Svar: Her gjøre Indvaanere intet Salt.
- 8) Om der er nogen Dyre Hauger i Amtet, hvor og hvilche de største.
Svar: Her er ingen Dyerhauger.
- 9) Item Stutterier, hvor, og hvilche De rigtigste, til hvad fordeel.
Svar: Stutteri Vides ey at holdes her i Egnen.
- 10) Item Bie Hauger og andre saadanne Indretninger og til hvad fordeel de anvendes.
Svar: Biehauger ikke heller.
- 11) Hvad slags Mineralia og Naturalia edel og u-edel, saa som Ertz, Steen, Marmor, Perler, Glas, Steen Kull etc., baade af Jorden og Haved falder, i hvad Qvantitet og Qvalitet og om nogen benytter sig der af.
Svar: Ingen Mineralia her.
- 12) Hvad slags Vildt, Fiirefoddet og Fugle, Vildt, om i stor mengde og hvilchet i største. Det samme om Insecter
Svar: Det Fugle Vildt som her fornemmes, er lidet, men det Finder fødde, er mindre og rart at see. Her er ingen Særdeles Insexter, men mange Ulve.
- 13) Hvad slags Creaturer, tamme Dyr, som før, og hvorpaa Indvaanerne meest legger Vind og har størst Fordeel af.
Svar: Oxer ligger De meest Vind paa her, men formedelst Misvext har de ikkun hafft faa Opfodinger i nogle af de forbigaaende Aaringer og har endnu.
- 14) Havets Producter, hvor i De bestaar, hvilche De fornemste; om De ret benyttet, og hvor i den største og Vigtigste Fangst bestaar.
Svar: I denne Egn er nogen Liden Silde Fangst udi Fiorden.
- 15) Om der er Miile Pæle over alt, eller hvor helst.
Svar: Ingen Miilepæle ere her.
- 16) Hvorledes Luften og Veierlige Gemeenlig er beskaffen; Hvilchet der er frugtbarst og hvilchet skadeligst for Mennesker og Frugter
Svar: Lufften er Kold her saa nær Ved Limfiorden og Vandet. Norden og Vesten Vind blæser offte af fuld magt helst om Foraaret, som pleyer at skade Mennisker, Jordens frugter og Huusene.

- 17) Hvad slags Store Sÿgdomme meest er gieven i Landet, om De ere farlige, Smitsomme eller iche, saa og hvad slags entten og andet Landet giver fra sig, som kand være tienlig imod saadanne Sÿgdomme; om nogle beskÿnderlige urter og rare Vexter findes, og om noget er bekiendt om Deres Krafft og brug i Medicin, farverier etc.
Svar: Kold Syge er Folk meest undergiven her, hvorimod dend Gemene Mand bruger Peber og Aarelader, Flood og Rosen plager ogsaa mange, hvorimod bruges Hylde og Chamille Blomster, Røllike og Salvie.
- 18) Indvaanernes Egenskaber Inclination, og ungefærligen Tall; Hvor Ampts Kiøbstæds Døde og Føde i nogle af De sidste Aar. – Dernest behøves af Eet hvert Ampt, Een saa tilforladelig som fuldstændig forteignelse nemlig Navn og Tall.
Svar: Nogle her i Eggen har Lyst til Agerdyrkelse og Nogle staa til Fiskerie. Her i Sognene er i de sidste 3de Aar fødte 49 døde 63.
- 19) Paa alle Skove, Kongelige og Particuliere, Enhvers ungeferlige Størrelse Stræchning, Situation og Sort.
Svar: Ingen Kongl. Skov her og de her findes ere faa og Smaa.
- 20) Paa alle Øer og Holme, store og smaae, Beboede og ubeboede, ingen undtagen, med Een Kort beskrivelse om eenhvers Bebyggende, form, Storhed, og beskaffenhed i anledning af den 3 Post, saa og hvor streche De ere Bebyggede, og om der kunde leve fleere, i fald Een eller anden Indretning skeede, eller Eet obstaculum blev borttaget
Svar: I Limfiorden ligger 3de Holme, hvorpaa ingen Boer eller kand boe, Mand seyler dertil med smaa Baade.
- 21) Paa alle Fiorder, Deres udløb, Storhed og udbredelse paa Determinerte Stæder; Om Der ere Fiorder, Viiger og Havets indløb saaledes beskaffen, at De ved oversvømmelse skader Land Manden, eller at De ved Et Snevert indløb kunde Dempes og opskilles fra Havet, saa der blev tørt land.
Svar: Limfiorden har sit Indløb til Stafn og Ligeledes til Kye Skov, hvor Grunde i Samme Fiord kaldes Brægningen, men fornemmes ey at gjør nogen skade.
- 22) Paa alle Strømme og Aær, hvor Eenhver har sin oprindelse, Cours og udløb, og hvor mange minder hver større tager sig til og paa hvad stæd om De ere Fiskeriige, hvor meget, og af hvad slags Fisk; Om De have været, ere, eller kunde blive navigable, og om det var til nogen Provintzes Kiendelig Fordeel i fald slige Aær kunde beseigles med Baade.
Svar: Synder her til Præstegaarden Løber en Rinde, eller Liden Smal Aær, som kommer af et Væld i Viderup-Kiær, kaldet Graa Søe. I Samme Kiær er et andet Væld kaldet Suppenhale. Begge Aær Løber siden Sammen, og omsider ud i Limfiorden.
- 23) Item paa alle Søer, store og smaae, om, og hvilche ere Fiskerige ey som før.
Svar: Westen til Kiølbye er en Søe, kaldet Kiølbye-Søe, hvorudi fiskes Lidet Graa Fisk: Gedder og Aborrer. I Søen Løber en Rinde fra Hendrup-Vad, Samme Søe løber i en Bek kaldet Tanbech og flyder derfra ud i Limfiorden.
- 24) Paa alle heldst Merchværdige Kilder i Amtet, af hvad Natur de ere og hvor heldst de ere beliggende.

Svar: Paa Mariæ Bierg ved Kiølbye, og i Siden deraf er en Vældig Kilde, som continuerlig flyder med Vand, hvoraf mange Menneisker har faaet deres Helbred.

25) Item paa De største Bæcher og Moradser om der ere Kiær Eller Mooser, af det slags som kunde ved igiennem skaaren Vandrender udtøres og gøres til Ager eller Eng.

Svar: Ingen Bekke eller Moradser her uden de som før er mældt.

26) Paa alle Klipper, Bierge og Dale med hvis Remorgrable ved Denem findes.

Svar: Fornæfnte Mariæ Bierg siges til pløyning at skulde være brugt, men Beboerne i Kiølbye fandt det alt for Vanskeligt Samme at Dyrke.

27) Hvad andre Curiositeter og Merchverdigheder i Amtet findes og hvad besynderligt det har frem for De øvrige omliggende Ampter.

Svar: Her er ingen Curiositeter og Merkværdigheder, dog kand meldes dette, at H.e. Niels Friis, som er begravet i Farstrup Kirke, hvor hands Liig er hensat i en aaben Begravelse, staar endnu der heel og holden, end skiøndt ingen her lever, som kand mindes Hannem i Live, men Liig Klæderne ere næsten alle forfaldede.

28) Paa alle Havne, Deres Beliggenhed, og hvilche ere De største og tryggeste.

Svar: Ved Stafn her i Sognet er en Liden Hafn, men større Ved Løgstøer.

29) Paa alle Told lose og lade Stæder med parkering om Deres beliggenhed og Distance fra den nærmeste Kiøbstad.

Svar: Ingen Toldstæder her.

30) Paa alle Kongelige Slotte, med En kort Beskrivelse om Deres Størrelse og Beskaffenhed, paa hvad Stæd og hvor nær De paa De nærmeste Kiøbstæder ere beliggende.

Svar: (*intet anført*)

31) Paa alle Herreder i Amtet item paa alle Tingstæder

Svar: I Løgstøer her i Herredt el Sleth . Her er et Tingsted.

32) Paa alle Ryttere, Districter, hvor af De Anstaar og hvilche Stykker deraf de er, eller tilforne har været henhørende til Amptet.

Svar: (*intet anført*)

33) Om Vise Stæder i Eet andet Stifft Beliggende, hører under dette Stifft, Civile Jurisdiction og hvilche.

Svar: (*intet anført*)

34) Ligeledes som under dette Stiffts Amtslige Jurisdiction henhører

Svar: (*intet anført*)

35) Fortegnelse paa alle Overskrevne Baronier, Herre og Proprietaier, Gaarder og hvilche af De sidste er Stamhuuse, hvilche Familier tilhørende, Hvad slags Býgning der er paa Herre Gaardene, om Gammel eller Nye, og om Mand ved af hvem den er Bygt om slige Stæder og Herre Gaarden have haft andre Navne tilforne, hvad de da i fordum tid er kaldede og naar Navnet er forandret.

Svar: I Farstrup Sogn ere 2de Herregaarde, dend Ene kaldet Krastrup og i gammel tiid Kragstrup, er Bindingsverk og H.e. Statholder og Greve Rantzau tilhørende. Den anden Waar, som bestaaer af Grundmuur i Borregaarden, hvorpaa H.e. Justice Raad Poulson boer.

I Aistrup Sogn er en Herregaard kaldet Kye af Bindings Verk, derpaa er H.e. Sr. Matthis Mørches Enke boende.

- 36) Navn og Tal paa alle Kircher og andre Publique Býgninger i hver Kjøbstad og Deres ungefærlige Beskaffenhed, med Eenhver Kjøbstads Vaaben eller Zignethe som trøches i rode Lach paa samme Fortegnelse med det Korte Beskrivelse, saa vel som om dets oprindelse og ælde.

Svar: (*intet anført*)

- 37) Een kort Fortegnelse paa Gamle Konge Breve eller Privilegier som Eenhver Kjøbstad kand have i sit Archiv.

Svar: (*intet anført*)

- 38) Om nogen Antiquiteter findes i Amtet, i hvad Sogn paa hvad Stæd etc., om der om viidne at nogen Auctor etz gr. olaus Wormuis eller andre Navn Skribenten kunde have meldet, om sligt er accurat eller hvad der udi kand være feylet.

Svar: (*intet anført*)

- 39) Een Fortegnelse paa De rareste Ord og Tale maader i Sproget der udi Amtet og Deres Betýdning i Andet brugelig Dansk, hvilche mand heller ýnsker vitløfftig end for kort.

Svar: Her tales got Jydsk, saasom: Var i Valkommen Go Falill pro Vær Velkommen Gode Fader. Vær a faaer fot min Unden pro Vaar ieg faaer taget min Middagsmad. Anne Chrensd. var til Vos i ates pro Anne Christens Daatter Var til vores i Afftes. A tor saa gi intet pro Jeg tør ikke.

Ellers bruges her ey og Andre Talemaader, eller Ordsprog, saasom: Tog ham i Halen, hvilket siges om dend der Veed at snoe sig. Rold til fold og Skide til Kirke. Det siger dend, der smykker sig i utiide. Hand er Ræsul i dend Sag pro Proses.

- 40) Ligeledes Een Fortegnelse paa Nomina Propria, nemlig Mand og Qvindfolchs Navne, som ere ei andenstæds og overalt almindelig.

Svar: Nomina Propria, som ere vore, dog her Brugelige, ere disse: Gunni, Melsen, Thor, Gudmond, Just, Moust, Vitus, Espen, Hylleborre. Judithe, Juliane, Helvig, Abel, Ædele, Gedske.

Farstrup d. 30 July 1743, C. Kaalund (*Sognepræsten*)
